

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ XXI СТОЛІТТЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ, БАГАТОПОЛЯРНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**матеріали
II науково-практичної конференції**

27 листопада 2023 року
Полтава, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний Заклад «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Рада молодих учених і здобувачів вищої освіти
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»

Факультет іноземних мов
Кафедра теорії та практики перекладу
Кафедра східних мов

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін
ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА. УНІВЕРСИТЕТ
«УКРАЇНА»

Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
ДРАГОМАНОВА

Кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ ХХІ СТОЛІТТЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ, БАГАТОПОЛЯРНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(27 листопада 2023 року)

Полтава
Україна

Тематичний напрям 4
ФІЛОЛОГІЯ В ХХІ СТ. : СЛОВО, ТЕКСТ,
КОМУНІКАЦІЯ, ПЕРЕКЛАД

Караман Олена Леонідівна ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КОЛОРИТУ У АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ КАЗОК УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ	44
Некрут Владислав Сергійович, Лисенко Марія Віталіївна ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЗА МЕЖАМИ ЇЇ БАТЬКІВЩИНИ	49
Матвєєва Світлана Анатоліївна ПАРАЛЕЛЬНИЙ КОРПУС ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ	53
Замула Олена Василівна ТИПИ БУКВАЛІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ: СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНА КЛАСИФІКАЦІЯ	56
Єсакова Світлана Сергіївна ВПЛИВ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНО- КУЛЬТУРНОГО АСПЕКТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ	61
Склярова Ірина Вікторівна ВПЛИВ РОМАНТИЗМУ В ТВОРЧОСТІ ЄВГЕНА ПЛУЖНИКА ТА ЙОГО АНАЛОГІЇ З НІМЕЦЬКИМИ РОМАНТИКАМИ	65
Степанович Євгенія Василівна ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ НАЗВ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	69
Демченко Надія Олександрівна SOME GRAMMATICAL DIFFERENCES BETWEEN AMERICAN AND BRITISH ENGLISH	74
Бєлік Марина Олегівна ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КИТАЙСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ	78
Гладченко Катерина Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	82
Єсакова Світлана Сергіївна СЛЕНГ У СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ: СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА	86
Перова Світлана В"ячеславівна АНАЛІЗ КОНЦЕПТІВ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ	90

БУКВАЛІЗМИ В ПЕРЕКЛАДІ: СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНА КЛАСИФІКАЦІЯ

Замула Олена Василівна,
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія
Германські мови та літератури (переклад включно), перша
– англійська,
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник – Антонюк Марина Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету

Однією з проблем теорії перекладу є буквалізми – функціонально невмотивоване перенесення семантичних і структурних компонентів мови оригіналу (МО) у мову перекладу (МП). Це явище призводить до викривлення змісту й порушень у нормі та узусі мови перекладу. Актуальність нашої розвідки зумовлена необхідністю розглянути суть буквалізмів та визначити їхні основні типи. Це має як теоретичне, так і вагоме практичне значення, адже дасть перекладачеві додатковий інструментарій для редагування перекладу.

Проблема буквалізмів пов'язана з питаннями дослівності, а також одиниць та рівнів перекладу. Тому її торкаються автори навчальних посібників з теорії і практики перекладу – І. Батіна (Батіна, 2011), І. Корунець (Корунець, 2001) та ін. Аналізу та класифікації буквалізмів присвячені статті А. Ломаки (Lomaka, 2017) та А. Роліка (Ролік, 2010). Новаторство нашої розвідки полягає в

запропонованому підході до класифікації буквализмів – семантико-структурному принципі.

У перекладозначних працях виокремлюють такі види буквализмів:

-лексичні – ототожнення значень подібних за звучанням слів, тобто "хибні друзі" перекладача;

-фразеологічні, коли зв'язане словосполучення приймають за вільне;

-граматичні – недоцільне збереження граматичних форм і конструкцій МО;

-стилістичні – дослівне відтворення образних висловів, невластивих МП.

Визначимо підстави для класифікації буквализмів. У нашому варіанті класифікації за основу береться визначення буквализму як невмотивованого перенесення семантико-структурних властивостей МО у МП. Відтак усі буквализми можна поділити на два великі класи – семантичні та структурні.

Під семантичним буквализмом ми розуміємо перенесення на відносний лексичний еквівалент семантичних ознак лексичної одиниці МО, що не притаманні відповідній одиниці МП, тобто перетворення відносного еквівалента на абсолютний (Lomaka, 2017).

Семантичні буквализми включають:

-переклад слів і словосполучень за семантичними компонентами;

-переклад без урахування загального обсягу значення слова (зокрема доміанти синонімічного ряду), його конотацій, узусу, контексту тощо.

Наведемо приклад перекладу слів і словосполучень за семантичними компонентами:

Оригінал: "Anti-war attitudes in Germany"
(Newsweek).

Переклад: "Антивоєнне ставлення в Німеччині".

Тут спостерігаємо покомпонентний переклад словосполучення: anti-war – "антивоєнний"; attitude – "ставлення", хоча доцільніше було б перекласти "антивоєнні настрої в Німеччині".

Наведемо також приклад буквалізму, коли під час перекладу не враховується конотація слова:

Оригінал: "They were princes of industrial America"
(Newsweek).

Переклад: "Вони були принцями промислової Америки".

В англійському реченні іменник "prince" ужито у значенні "a man of high rank or of high standing in his class or profession" (Merriam-Webster). В українській мові схоже додаткове значення має слово "король" ("великий монополіст у якій-небудь галузі промисловості або торгівлі" – СУМ), тож варто замінити "принци" так:

"Вони були королями промислової Америки".

Перейдімо до розгляду іншого класу буквалізмів – структурних. Структурний буквалізм – це механічне відтворення в тексті перекладу формальних компонентів вихідного тексту.

Структурні буквалізми включають:

-створення хибних еквівалентів;

-перенесення невласивої для МП лексичної сполучуваності;

-поелементний переклад фразеологічних одиниць.

Звукові та графічні хибні еквіваленти часто називають "хибними друзями перекладача". Значення

хибних еквівалентів МО і МП можуть не збігатися повністю або частково (Корунець, 2001).

Випадки повної розбіжності значень є досить очевидними: Dutch – голландський, cabinet – невелика шафа, комод, velvet – оксамит, deputy – заступник тощо.

Наступна група структурних буквализмів – помилки, що виникають унаслідок перенесення в текст перекладу сполучуваності, властивої лексичним одиницям оригінального тексту. Розгляньмо приклад:

Оригінал: "His replacement is Sir Geoffey Howe, who as Tatcher's chancellor of the Exchequer proved himself a trusted instrument of her economic policies" (Time).

Переклад: "Його змінив Джеффі Хау, який був міністром фінансів у Тетчер і показав себе надійним інструментом її економічної політики".

Тут було б доцільно застосувати контекстуальну заміну: "...показав себе надійним провідником її економічної політики".

До структурних буквализмів належить також поелементний переклад фразеологічних одиниць:

Оригінал: "For national-security reasons alone, the United States probably cannot turn its back on steel and automobiles" (Newsweek).

Переклад: "Хоча б із міркувань національної безпеки США не можуть повернутися спиною до сталеливарної та автомобільної промисловості". Слід було перекласти "відмовитися", оскільки український фразеологізм "повернутися спиною/плечима" має сильнішу негативну конотацію: "виявити зневагу, байдужість і т.ін., знехтувати" (пор.: to turn one's back on/upon – "відмовитися від будь-чого, покинути").

Отже, ми розподілили лексичні буквалізми на дві великі категорії на підставі того, які компоненти переносяться з оригінального тексту до тексту мовою перекладу: смислові чи формальні. Ми виокремили види семантичних буквалізмів, коли переклад здійснюється за семантичними компонентами слова або словосполучення або не враховується обсяг значення слів у МО і МП. Крім того, проаналізовано також види структурних буквалізмів, коли певні формальні ознаки слів і словосполучень у МП неосмислено переносяться в текст мовою перекладу.

Література

1. Батіна І. Теорія та практика перекладу : навч. посібник. К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2011. 84 с.
2. Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2001. 448 с.
3. Ролік А., Лепухова Н., Блажко М. Буквалізми та інші перекладацькі помилки. Література та культура Полісся : зб. наук. пр. № 104. Серія "Філологічні науки". № 19. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. С. 153 – 164.
4. Lomaka, A. (2017). Literal approach to translation: a classification and literature review. In: XLinguae. Vol. 10. P. 234-244. URL: http://xlinguae.eu/files/XLinguae4_2017_19.pdf.
5. Merriam-Webster: America's The Most Trusted Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/>